

Powstanie Wielkopolskie

<https://pw.ipn.gov.pl/pwi/pamiec/miejsca-pamieci/9613,WAGROWIEC-miasto-powiatowe.html>
07.05.2024, 02:22

WĄGROWIEC (miasto powiatowe)

1. Przy ul. Kościuszki, obok gmachu Starostwa Powiatowego, 29 XII 1978 r. odsłonięto pomnik powstańców wielkopolskich (proj. Ignacy Borucki). Ma on formę dużego głazu z tablicą metalową, ustawionego na prostopadłościennym cokole betonowym. Obok umieszczono trzy medaliony z pomnika Wolności, który od 25 VII 1926 r. stał u zbiegu ulic Klasztornej i Opackiej. Wypisane na nich były nazwiska poległych powstańców, więc przed wkroczeniem hitlerowców we wrześniu 1939 r. medaliony te odbito i ukryto. Zostały wydobyte z zapomnienia w 1970 r. i ustawione przy promenadzie nad Jez. Durowskim, a osiem lat później przeniesiono je na obecne miejsce.

2. Na ścianie starej strzelnicy przy ul. Powstańców Włkp. 30 (obecnie Dom Seniora) mała tablica kamienna informuje, że stąd 30 XII 1918 r. powstańcy wyruszyli do walki o wolność.

3. Na gmachu I Liceum Ogólnokształcącego (ul.

Klasztorna 17) marmurowa tablica upamiętnia miejsce, skąd 30 XII 1918 r. powstańcy rozpoczęli wyzwalamie ziemi wągrowieckiej po 150-letniej niewoli. Tablicę zdobią stylizowany wizerunek orła, krzyż powstańczy, czapka i skrzyżowane karabiny. Wmurowano ją w 1958 r. na miejscu poprzedniej tablicy z 1935 r., zniszczonej w 1939 r. przez hitlerowców.

4. Wśród tablic umieszczonych na gmachu Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2 (ul. Kościuszki 49), który nosi imię podpułkownika dr. Stanisława Kulińskiego, znajduje się odsłonięta 17 I 2002 r. czarna tablica kamienna, dekorowaną krzyżem powstańczym i cytatem z dzieł ks. Piotra Skargi. Przypomina ona, że w tym budynku od 25 I do 9 VI 1919 r. mieściła się siedziba dowództwa północnego frontu powstania wielkopolskiego (kierował nim generał Kazimierz Grudzielski), a od 14 I do 19 II 1919 r. także dowództwa III okręgu wojskowego (dowodzonego przez podporucznika Tadeusza Goetzendofa-Grabowskiego).

5. Na tzw. nowym cmentarzu farnym przy ul. Gnieźnieńskiej, na prawo od wejścia, znajduje się zbiorowy grób powstańców wielkopolskich. Duża mogiła ziemna obramowana jest krawężnikiem betonowym. Nagrobek z tego samego materiału (proj. Hieronim Grochowicz) ma formę schodkowej ściany z napisem *Poległym bohaterom powstania wlkp.*, zwieńczonej rzeźbą orła w koronie z rozpostartymi skrzydłami. Pośrodku niej widnieje duży czarny krzyż, a po bokach białe tablice z nazwiskami 29 poległych powstańców z okolic Wągrowca. *LS* wymienia 24 z nich (w trzech przypadkach podając inne

brzmienie nazwisk), a także dwóch poległych w wojnie polsko-bolszewickiej; 19 z nich pochowanych jest na tym miejscu. Nagrobek ustawiono 16 VI 1929 r.; zniszczony został przez hitlerowców i zrekonstruowano go po wyzwoleniu.

6. W starej, północnej części cmentarza komunalnego przy ul. Skockiej, przy głównej alejce, znajduje się grób rodziny Cytlaków, nakryty niedawno płytą kamienną i z takim samym nagrobkiem dekorowanym krzyżem oraz postacią Matki Boskiej. Z boku po prawej stronie znajduje się kamienna tabliczka informująca, że w mogile tej spoczywa Franciszek Cytlak (1900-19), szeregowiec z 1. kompanii wągrowieckiej, poległy 8 I w walkach pod Chodzieżą.

7. W następnym rzędzie spoczywa Mieczysław Cieplucha, szeregowiec z 1. kompanii wągrowieckiej, poległy 8 I (według LS 3 I) 1919 r. pod Chodzieżą w wieku 30 lat *dla Ojczyzny, którą gorąco ukochał*. Na grobie znajduje się płyta betonowa i taki sam nagrobek z tablicą marmurową, zwieńczony krzyżem. Na tym cmentarzu pochowani są w różnych miejscach również inni uczestnicy powstania wielkopolskiego.

